

Quelques remarques sur J. Coromines «El parlar de Cardós
i Vall Ferrera» (BDC, 1935)

Balestros (bellistres, billèstres)

'Els residus de l'herba que el bestiar deixa caure i que *formen un pilonet* a terra, sota la menjadora'. Me semble apparenté d'une façon quelconque à BALISTA 'arbalète', dont les représentants ne sont pas non plus toujours développés phonétiquement en Gaule (cf. FEW s.v., par exemple, frcomt. *balistre* 'bille, petite boule de marbre avec laquelle jouent les enfants').

Borruja

'Vent que porta neu'. Cf. aussi *brúfol* 'sauvage' et les mots dont je traite *Lexik. aus d. Katal.*, p. 23.

Festanal

Je me demande s'il n'y a pas dans prov. et cat. *festanal* masc. l'influence de *festival* et dans *-anal* (au lieu de ANNALIS) celle du lat. BACCHANAL.

Furro

'Esquerp, guit, salvatge'. Plutôt que *FORANEUS le lat. FÜR 'voleur', comme l'admet REW pour l'arag. *furo*.

Llaire

'Albeca', aran. *ladre* = lat. LATRO, cf. port. *ladrão* 'Schmarotzerpflanze', réto-rom. (Groeden) *lidron* 'Zigeunerkraut' (REW) et

d'autre part les sens dialectaux du fr. *aubour* = ALBURNUM que cite *FEW* : 'tromperie, embûche, embarras' : l'aubier est considéré comme une sorte de parasite en comparaison avec le bois et l'écorce, qu'on utilise.

Llastra

'Aiguamoll, terreny inundat i fangós...' pourrait se ressentir du sens de 'liquide visqueux' qui, d'après v. Wartburg, forme le joint entre fr. *plâtre* (exclusivement gallo-roman, *FEW* s.v., II, 2) et *emplâtre*.

Rotxegar

'Vomitar' ne serait-il pas un **r-etgegar* (cf. *engegar*, *etgega* 'jeter') 'rejeter'? Les formes *o(r)xegar* viendraient alors plutôt d'un **ox* onomatopéique? Car *oscitare* me semble assez loin et plusieurs des reflets cités par le *REW* me semblent suspects.

Trellega

Si un *TRÁSICA postverbal de TRANS(J)ICERE peut rendre compte de l'esp. *trasca*, val. *tràsega* 'anulus quo temo transicitur', je réclamerais la même étymologie (*TRÁSICUS) pour l'esp. *trasgo* 'démon, esprit mutin', cf. ital. *tregenda*.

Rubinets (estany de)

M. Coromines reconduit ce nom d'étang à *rubina* 'desferres de la riuada', qu'il explique par RŪĪNA. D'autre part Alcover a attesté un *rubina* au sens de 'canal, reguer, síquia', 'dret o impost que paguen les barques que transitaven pel canal', 'penyalar, roquissar, mala-petja de muntanyes' et l'explique par RŪPĪNA (de RŪPES) 'locus rupibus ac petris horridus' attesté chez Apulée (*Boll.* 1925, p. 55). Sans me prononcer sur cette étymologie, je grouperais avec ces mots le fr. *robinet* que M. Rohlfs. *Arch. f. neu. Spr.* CLV (1929), p. 260, reconduit à l'anc. prov. *robina* 'canal', sans avoir pris connaissance de l'article d'Alcover.

LEO SPITZER

Istanbul.

Totes aquestes suggestions del senyor Spitzer són molt dignes d'atenció; entre elles hi ha més d'una solució lluminosa de problemes que restaven per a mi ben obscurs, i algunes idees que em semblen menys encertades. Sigui'm permès de fer-hi uns breus aclariments.

Sobre *balestros* cal tenir també en compte l'aragonès de Llitera *balluestros* «despojos del pienso de las caballerías» (Coll y Altabás), amb un *ue* sorprenent que serà degut a la influència d'algun altre mot, possiblement *ballueca* 'cugula'.

Sigui quina vulgui en definitiva l'etimologia del cast. *huraño* i de l'arag. i pall. *fu(r)ro* és evident que ha d'ésser la mateixa per als dos mots. Si hom prefereix *FVR* per a l'últim també s'ha de rebutjar **FORANEVM* per al primer i veure-hi un derivat de *FVR* amb el sufix *-año*. La *u* sembla justificar aquest punt de vista.¹

No veig quina falta fa la influència del mot moderníssim *festival* o del llatinisme *bacanal* sobre un terme tradicional i popular com *festanal* per a explicar fets tan corrents com el canvi de gènere en un mot en *-al* o la representació de *NN* per *n* i no *ny*, que és normal en el Pallars (cf. § 24 del meu article).

Rotxegar i *orxegar* són evidentment inseparables l'un de l'altre i no se'ls pot cercar un origen diferent. Essent la forma més estesa *orxegar* (pronuncieu *oréegá*) i podent explicar-se l'altra com a *re-oréegá* > *roéegá*, calia partir d'aquella i, puix que hi ha la variant *oixegar*, no sembla desenraonat de veure-hi **OSCICARE* en lloc de *OSCITARE*.

Sobre *rubina* convé aclarir que els únics testimonis que aporta Alcover en el seu article (a part del nom de lloc mallorquí antic *Rubines*, d'origen ignorat), són de l'oc. ant. *robina* 'canal' (o 'impost sobre el trànsit per un canal'), al qual atribueix l'etimologia *RVPINA* 'rocam' sense cap justificació semàntica. Del cat. *rubina* no en parla. Sense entrar en el problema etimològic que suscita el mot occità diré que el nostre mot és un terme propi sobretot del Sud-Oest del Principat i que aquesta circumstància i llur significat tan diferent em fan creure que són dues paraules completament independents. La *rubina* és el fang i la terra d'alluvió que porten

1. Contra *FVR* (acus. *FVREM*) no es pot invocar la *-o* de l'arag. *furo*, perquè el roms. *fur* i l'it. *fuvo* concorden a postular un **FVRVM*.

les avingudes dels rius o torrents : semànticament li convé com a etimologia un mot que signifiqui 'runa', però no un que vulgui dir 'roquissar'. Pel que fa a la forma del mot, RŮĪNA havia de donar *rovina*, mentre que RŮPĪNA només podia esdevenir *rubina*. Totes dues grafies són usuals en català, però sols la primera està autoritzada per un text medieval (J. Esteve, citat per Aguiló). Recentment he tingut ocasió de sentir el mot en diferents pobles del Priorat, sempre en la forma *r̄ovina* o *r̄uvina* en les localitats que distingeixen *v* de *b*. Quant a la vocal, les formes amb *u* no proven res però sí les amb *o*, puix que en aquesta comarca si bé la *o* pretònica seguida d'una *i* tan aviat sona *u* com *o*, en canvi no es dona mai el cas de pronunciar *o* una *u* pretònica davant de *i*, com passa, per exemple, a Mallorca (així es diu *kozi* o *kuzi*, *florit* o *flurit*, però sempre *fuijít*, *bulít*). Dóna encara més versemblança a RŮĪNA l'abundor dels seus descendents romànics comparada amb l'isolament de RŮPĪNA, mot rar en llatí, de la supervivència del qual no trobem cap prova en les llengües filles.

JOAN COROMINES